

یک جهان جشن

توضیحات درس

در تاریخ اسلام دو حادثه بسیار مهم و بزرگ اتفاق افتاده است که از یکی رسالت و از دیگری امامت به وجود آمده است. نخستین حادثه، نزول وحی بود که رسالت پیامبر گرامی اسلام ﷺ را در برداشت و دومین حادثه نیز در هجدهم ذیحجه سال دهم هجرت در مسیر بازگشت پیامبر گرامی اسلام از مراسم حجة الوداع اتفاق افتاد. در این روز بزرگ، رسول گرامی اسلام ﷺ به امر الهی در مسیر بازگشت از مراسم حج، در محلی به نام غدیر خم حضرت علی علیه السلام، را به عنوان وصی و جانشین بعد از خود به همگان معرفی نمودند. در حقیقت انتصاب حضرت علی (علیه السلام) به امامت در واقعه غدیر خم، ادامه رسالت مهم پیامبر گرامی اسلام بود. بنابراین روز غدیر و انتصاب امیرالمؤمنین (علیه السلام) به امامت به اندازه روز بعثت و رسالت نبی گرامی اسلام ﷺ اهمیت دارد.

در این درس ماجرای آن روز از زبان خورشید بیان می شود.

نکته: پیشنهاد می شود با توجه به پیمانته ای بودن آموزش درس هدیه های آسمان، در صورت امکان این درس در ماه ذی حجه یا یکی از روزهایی که به حضرت علی (علیه السلام) اختصاص دارد مثل روز تولد ایشان در ۱۳ رجب یا در یکی از اعیاد اسلامی، تدریس شود.

اهداف درس

- ۱ آشنایی با واقعه غدیر خم
- ۲ آشنایی با عید غدیر و مراسم آن
- ۳ اشتیاق به شرکت در مراسم عید غدیر
- ۴ مشارکت در برگزاری مراسم عید غدیر
- ۵ توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس

مفاهیم کلیدی

عیدغدیر
جانشینی
ولایت

پیشنادهایی برای تدریس

● می‌توانید برای شروع درس با همکاری گروهی از دانش‌آموزان در روز قبل از تدریس یا با همکاری اولیای آنها کلاس را تزئین کنید و روز بعد که دانش‌آموزان وارد کلاس می‌شوند با کلاسی تزئین شده روبرو شوند و در بدو ورود در صورت امکان یک شال سبز به آنها هدیه دهید و یا یک کارت تبریک و . . . و اجازه دهید که دانش‌آموزان علت را جویا شوند و سپس شما با خلاقیتی که دارید وارد موضوع این درس شوید.

● برای شروع درس می‌توانید از آنها بخواهید که بنویسند «عیدغدیرخم برای ما مسلمانان روز بسیار با ارزشی است زیرا.....» و از نوشته‌های آنها نمایشگاهی ترتیب دهید.

● برای شروع می‌توانید از متن درس استفاده کنید. در این درس ماجرای عیدغدیرخم از زبان خورشید بیان می‌شود.

● برای شروع می‌توانید از دانش‌آموزان بخواهید گزارشی از جشن عیدغدیر در محله و خانواده خود تهیه کنند و به کلاس ارائه دهند و با استفاده از گزارش و یا خاطرهٔ بچه‌ها وارد متن درس شوید. خاطرات بچه‌ها می‌تواند به شما در تدریس این درس خیلی کمک کند. (تهیه گزارش می‌تواند با توجه به وضعیت و امکانات در هر مدرسه متفاوت باشد در بعضی از موارد امکان تهیهٔ فیلم، عکس و . . . وجود دارد و در بعضی فقط در قالب خاطره و یا نقاشی . . . که هر کدام در جای خود به شما می‌تواند کمک کند.

● تمام فعالیت‌های کتاب در این درس می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد.

● در فعالیت برایم بگو دانش‌آموزان با واقعه غدیرخم بیشتر آشنا می‌شوند و مطالب درس را جمع‌بندی می‌کنند.

● در فعالیت همخوانی کنیم دانش‌آموزان با زبان شعر با واقعه غدیرخم آشنا می‌شوند. این فعالیت، ضمن ایجاد احساس خوشایند در دانش‌آموزان به تثبیت مفاهیم درس از طریق خواندن شعر به صورت گروهی با آهنگ و لحن مناسب کمک می‌کند.

● در فعالیت گفت‌وگو کنید برای پاسخ به سؤال مطرح شده، دانش‌آموزان به این مطلب هدایت می‌شوند

که برای تعیین جانشین یک فرد، کسی که از بقیه به او نزدیک تر باشد، انتخاب می شود زیرا با کارها آشناست و می تواند به جای او کارها را با روال گذشته انجام دهد.

● **فعالیت ایستگاه فکر** با هدف برقراری ارتباط بین مفاهیم ارائه شده و دستیابی به مفاهیم جدید طراحی شده است. دانش آموزان در این بخش به اینکه جانشینی حضرت علی (علیه السلام) امری سابقه دار بوده، اشاره می کنند. توضیحات تکمیلی در این زمینه در بخش دانستنی های معلم ارائه شده است.

● **معلمان گرامی** در فعالیت **ببین و بگو** از طریق تصویر خوانی و گفت و گو پیرامون اعمالی که در تصاویر ارائه شده به تعمیق مطالب آموزش داده شده به دانش آموزان نائل می شوند. تصاویر و آیات به فضائل حضرت علی (علیه السلام) به عنوان شایسته ترین فرد برای جانشینی، اشاره می کنند. توضیحات تکمیلی در این زمینه در بخش دانستنی های معلم ارائه شده است.

● **فعالیت به کار ببندیم** با هدف ایجاد اشتیاق به شرکت در مراسم عیدغدیر و مشارکت در برگزاری مراسم آن طراحی شده است. ایجاد حال و هوای شاد و بانشاط در کلاس، به جهت برگزاری جشن های دینی و مذهبی، ترویج فرهنگ مناسب اجرای مراسم دینی و تمرین برنامه ریزی و همکاری در انجام یک کار دسته جمعی، از اهداف توجه به اعیاد اسلامی در کتاب درسی هدیه های آسمان است. از دانش آموزان بخواهید در گروه های خود برای روز عیدغدیر جشنی با شکوه در مدرسه برنامه ریزی و اجرا کنند و وظایف هر نفر در گروه مشخص شود و در آخر از هر گروه بخواهید که برنامه های خود را بیان کنند. سعی کنید که از هر گروه یک برنامه انتخاب نمایید تا برنامه ها تکراری نباشند سپس از مجموع برنامه ها گروه ها برنامه ای کلی نوشته و وظایف هر نفر با گروه مشخص شود. همچنین از آنها بخواهید با وسایل دور ریختنی یک کارت دعوت برای جشن تهیه کنند و نمونه های آنها را به صورت نمایشگاهی ارائه دهید. از همکاری اولیای مدرسه یا اولیای دانش آموزان برای اجرا شدن این جشن کمک بگیرید.

● **در فعالیت با خانواده** دانش آموزان با کمک خانواده و مراجعه به کتاب های مربوط به عیدغدیر، پاسخ سؤال را پیدا می کنند. می توانید از دانش آموزان بخواهید (به عنوان یک تکلیف هدف دار) در مورد جشن عیدغدیر در گروه های خود تحقیق کنند و گزارش خود را در صورت امکان به صورت تصویری مصاحبه، فیلم، اسلاید و... به کلاس گزارش دهند.

توضیحات تکمیلی در این زمینه در بخش دانستنی های معلم ارائه شده است.

ارزشیابی

نکته مهم: معلمان گرامی جهت ارزشیابی این درس به توضیحات ارائه شده ذیل عنوان «ارزشیابی» در درس اول، قبل از جدول ارزشیابی، توجه فرمایید.

جدول ارزشیابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره دروس	نشان‌های تحقق	سطوح عملکرد
معرفت اسلامی یافته‌های معمول	<ul style="list-style-type: none"> - آشنایی با واقعه غدیرخیم - آشنایی با عبیدغیر و مراسم آن - اشتیاق به شرکت در مراسم عبیدغیر - مشارکت در برگزاری مراسم عبیدغیر - توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس 	۹	<ul style="list-style-type: none"> - بیان واقعه غدیرخیم - معرفی عبیدغیر - اشتیاق به شرکت در مراسم عبیدغیر - مشارکت در برگزاری مراسم عبیدغیر 	<ul style="list-style-type: none"> - واقعه غدیرخیم را به طور کامل بیان می‌کند. - عبیدغیر را به عنوان یکی از اعیاد بزرگ مسلمانان معرفی می‌کند و ضمن اظهار اشتیاق در مراسم آن مشارکت می‌کند. - پیام قرآنی را می‌خواند و ضمن بیان مفهوم در باره آن با مثال توضیح می‌دهد.
			خوب	<ul style="list-style-type: none"> - واقعه غدیرخیم را به طور کامل بیان می‌کند. - عبیدغیر را به عنوان یکی از اعیاد بزرگ مسلمانان معرفی می‌کند و برای شرکت در آن علاقه نشان می‌دهد. - پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.
			قابل قبول	<ul style="list-style-type: none"> - واقعه غدیرخیم را بیان می‌کند. - عبیدغیر را به عنوان یکی از اعیاد بزرگ مسلمانان معرفی می‌کند و برای شرکت در آن علاقه نشان می‌دهد. - پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.
نیازمند آموزش و تلاش بیشتر			<ul style="list-style-type: none"> - با راهنمایی آموزگار واقعه غدیرخیم را بیان می‌کند. - با یاری معلم عبیدغیر را به عنوان یکی از اعیاد بزرگ مسلمانان معرفی می‌کند و برای شرکت در آن علاقه نشان می‌دهد. - با کمک آموزگار پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند. 	

۱ ماجرای مطرح شده در فعالیت ایستگاه فکر در میان مورخان و مفسران به نام‌های یوم الدار؛ روزی که در خانه پیامبر جمع شدند، بدء الدعوة، آغاز دعوت و یَوْمُ الْإِنذار یاد شده است. جمع زیادی از مورخان و مفسران آن را نقل کرده‌اند.^۱ ماجرا از این قرار است که سه سال پس از آغاز رسالت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، فرشته وحی نازل شد و فرمان خداوند را برای دعوت خویشاوندان و بستگان نزدیک به او ابلاغ کرد: **وَ أَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ وَ اخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فَإِنْ عَصَوْكَ فَقُلْ إِيَّيَّ بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ**: خویشاوندان نزدیک خود را انذار کن، و بال و پر [مهر و نرمی] خود را برای مؤمنان که از تو پیروی کرده‌اند، پهن کن، و اگر از تو نافرمانی کنند، بگو: من از آنچه شما انجام می‌دهید بیزارم.^۲ با نزول این آیه، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله خویشاوندان خود را دعوت کرد تا پیام خویش را ابلاغ کند. خطاب به خویشان خود فرمود: به خدا هیچ کس برای شما چیزی بهتر از آنچه من آورده‌ام، نیاورده است. بدانید که من خیر دنیا و آخرت را برای شما آورده‌ام... به خدایی که جز او خدایی نیست، من فرستاده او به سوی شما و همه مردم جهان هستم. ای عشیره من! بدانید که شما مانند خفتگان بیدار می‌شوید و طبق کردار خود مجازات خواهید شد. بهشت جاودان پروردگار از آن نیکوکاران است و دوزخ از آن بدکاران. ای خویشاوندان! پروردگارم به من دستور داده که شما را به سوی او بخوانم. کدام یک از شما امروز دعوت مرا اجابت می‌کند و از من پشتیبانی می‌نماید، تا برادر و وصی و جانشین من باشد؟ کسی پاسخی نگفت. سکوت سنگینی بر جلسه حاکم شد. علی بن ابیطالب علیه السلام از میان قوم برخاست و گفت: ای رسول خدا! دعوت تو را اجابت نمودم و پشتیبان تو هستم. پیامبر گفته‌اش را سه بار تکرار کرد و جوابی از قوم نشنید. در هر سه مرتبه علی به پیامبر پاسخ مثبت داد. آنگاه پیامبر خطاب به حاضران گفت: این جوان، یعنی علی بن ابیطالب از این پس برادر و وصی و وارث من است، از او اطاعت کنید.

۲ در فعالیت بین و بگو سه آیه و تصویر آمده که به عید غدیر، آیه ولایت و انفاق امام علی علیه السلام در رکوع و شأن نزول سوره دهر یا سوره انسان اشاره دارند.

● بخشیدن انگشتر در حال رکوع و فضیلت آن برای علی علیه السلام: از جمله آیاتی که به اتفاق اکثر مفسران و اهل حدیث درباره امام علی علیه السلام نازل شده است؛ آیه ولایت و انفاق علی علیه السلام در رکوع است.^۳ در شأن نزول آیه از عبد الله بن عباس چنین نقل شده است که ابوذر غفاری گفت: روزی از روزها با رسول خدا صلی الله علیه و آله در مسجد

۱- ر. ک: الکامل فی التاریخ، ابن اثیر، ج ۲، ص ۲۷۸؛ السیره الحلبیه، حلبی، ج ۱، ص ۴۶۱؛ مسند، احمد حنبل، ج ۱، ص ۱۵۹؛ البدایه و النهایه، اسماعیل بن کثیر شامی، ج ۳، ص ۴۰؛ بحار الانوار، محمد باقر مجلسی، ج ۱۸، ص ۱۷۸، ۱۸۱، ۱۹۱ و ۲۱۴؛ مجمع البیان، طبرسی، ج ۷، ص ۲۰۶؛ الارشاد، شیخ مفید، ص ۲۹ و الطرائف فی معرفه مذاهب الطوائف، علی بن طائوس، ج ۱، ص ۲۰.

۲- سوره شعراء، آیه ۲۱۴

۳- سوره مائده، آیه ۵۵.

نماز می‌خواندم، سائلی وارد مسجد شد و از مردم تقاضای کمک کرد ولی کسی چیزی به او نداد، او دست خود را به آسمان بلند کرد و گفت: خدایا تو شاهد باش که من در مسجد رسول تو تقاضای کمک کردم ولی کسی جواب مساعد به من نداد. در همین حال علی علیه السلام که در حال رکوع بود با انگشت کوچک دست راست خود اشاره کرد سائل نزدیک آمد و انگشتر را از دست آن حضرت بیرون آورد، پیامبر صلی الله علیه و آله که در حال نماز بود این جریان را مشاهده کرده هنگامی که از نماز فارغ شد. سر به سوی آسمان بلند کرد و چنین گفت: «خداوندا برادرم موسی از تو تقاضا کرد که روح او را وسیع گردانی و کارها را بر او آسان سازی و گره از زبان او بگشائی تا مردم گفتارش را درک کنند، و نیز موسی درخواست کرد هارون را که برادرش بود وزیر و یاورش قرار دهی و به وسیله او نیرویش را زیاد کنی و در کارهایش شریک سازی خداوند! من محمد پیامبر و فرستاده توام. سینه مرا گشاده کن و کارها را بر من آسان ساز از خاندانم علی را وزیر من گردان تا به وسیله او پشتم قوی و محکم گردد. ابوذری می‌گوید: هنوز دعای پیامبر صلی الله علیه و آله پایان نیافته بود که جبرئیل نازل شد. و به پیامبر صلی الله علیه و آله گفت بخوان، پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود چه بخوانم، گفت بخوان «انما ولیکم الله و رسوله و الذین امنوا الذین یقیمون الصلوة و یؤتون الزکوة و هم راکعون: سرپرست و رهبر شما تنها خدا است، و پیامبر او، و آنهایی که ایمان آورده‌اند و نماز را برپای دارند و در حال رکوع زکات می‌پردازند.»^۱

● شأن نزول سوره دهر یا انسان از طرق مختلف نقل شده که گاهی در جزئیات با هم تفاوت دارند؛ ولی اساس و عصاره همه یکی است. این ماجرا در درس دهم پایه دوم با عنوان خانواده مهربان ارائه شده است. **۳** شایسته است که به پاس قدردانی از نعمت عظیم ولایت و عرض ادب به ساحت مقدس امیر المؤمنین علی علیه السلام، عید سعیدغدیر را در خانواده و اجتماع، باشکوه فراوان برگزار نماییم و از برکات معنوی این روز عزیز بهره‌مند شویم. در بیان ائمه علیهم السلام برای این روز بزرگ اعمالی وارد شده است که به برخی از آنها اشاره می‌شود:

● تبریک گفتن: حضرت امام رضا علیه السلام، می‌فرماید: «روز عیدغدیر خم روز تهنیت گویی است. بعضی از شما به بعض دیگر تهنیت بگویند و هرگاه مؤمنی با برادرش برخورد کرد بگوید: الحمد لله الذی جعلنا من المتمسکین بولایة امیر المؤمنین و الائمة علیهم السلام».

● اظهار سرور و شادمانی: در وصف شیعه و شیعیان گفته شده است که به شادی ما ائمه شادند و به حزن ما محزون؛ و مسلم است که عیدغدیر شادی بخش‌ترین عید ائمه است و شادمانی شیعه در این روز فرض است. از امام صادق علیه السلام نقل شده است که فرمودند: «حقا که روز غدیر روز عید فرح و سرور است». همچنین از امیر المؤمنین علی علیه السلام نیز نقل شده است که ایشان فرمودند: «در روز عیدغدیر اظهار فرح و شادمانی کنید و برادران مسلمان خود را نیز شاد گردانید.»

۱- نصرالدین، ایچی، کتاب المواقف، بیروت، دارالجلیل، چاپ اول، ۱۹۹۷م؛ ابن حجر هیثمی، احمد بن محمد، صواعق المحرقة، بیروت، مؤسسه الرسالة، چاپ اول، ۱۹۹۷م، ص ۱۰۴

- **مصافحه کردن :** مصافحه یا دست دادن از آداب اسلامی است و در روز عیدغدیر به آن تأکید بیشتری شده است. امام علی (علیه السلام) می فرماید : «روز عیدغدیر هنگامی که بکدیگر را ملاقات می کنید با هم مصافحه کنید.»
- **آراستن و پوشیدن لباس نو :** از دیرباز عیدها و جشن ها با نظافت، غبارزدایی، پیراستن و آراستن همراه بوده است و شیعیان باید این روش ها را برای عیدغدیر نیز رعایت نمایند. چرا که حضرت امام رضا (علیه السلام) می فرماید : «روز غدیر، روز آراستن و زینت است. پس هر کس برای روز غدیر، زینت کند، خداوند هر خطای کوچک و بزرگ او را می آمرزد و فرشتگانی را به سوی او می فرستد، آنان نیکی های او را می نگارند و مراتبش را تا عیدغدیر سال آینده بالا می برند. اگر او جان دهد، شهید مرده است و اگر زیست کند، خوشبخت زیسته است.» حضرت امام صادق (علیه السلام) نیز می فرماید : «یکی از وظایف روز غدیر این است که مؤمن تمیزترین و گرانقدرترین جامه های خویش را بپوشد.» پس چه زیبا خواهد بود که سردر منازل و اماکن عمومی تجارتي و اداری چراغانی شود تا شامل این پاداش بزرگ گردد.
- **استفاده از بوی خوش :** اسلام درباره به کارگیری بوی خوش و زدن عطر، بسیار سفارش کرده است. به خصوص در ایام عید سعیدغدیر سفارش ویژه ای نسبت به این سنت خوب شده است. امام صادق (علیه السلام) در پی وظایف مؤمن در روز غدیر فرمودند : «و مؤمن به اندازه توان و دست باز بودنش بوی خوش استعمال کند.»
- **پیمان اخوت و برادری :** از برنامه های اسلام ایجاد اخوت و برادری است. و به همین منظور پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) بین مسلمانان مهاجرین و انصار پیمان برادری بست و با پیمان اخوت علی (علیه السلام) را با خویش برادر نمود و در برخی از زیارات که خطاب به پیامبر (صلی الله علیه و آله) می خوانیم : «السلام علیک و علی اخیک علی بن ابیطالب (علیه السلام)» اشاره به همین برادری است. پیمان برادری و عقد اخوت بستن از اعمال وارده در روز غدیر است و صیغه مخصوصی دارد که در مفاتیح الجنان آمده است.
- **احسان و انفاق :** احسان و انفاق از دستورات ویژه اسلامی است اما در ایام بزرگی مثل عیدغدیر بر آن تأکید بیشتری شده است. در سیره امام حسن (علیه السلام) است که ایشان روز عیدغدیر مهمانی می داد و شخص امام علی (علیه السلام) نیز در آن مراسم شرکت می کردند.
- **صله رحم :** صله رحم از پسندیده ترین آداب اسلامی است و شرع مقدس اسلام بر این مطلب تأکید فراوان نموده است. اما در روز عیدغدیر بر این نکته سفارش بیشتری شده است. امام صادق (علیه السلام) می فرماید : «از کارهایی که در روز عیدغدیر مستحب است صله رحم است.»
- **دیدار با مؤمنان :** زیارت برادران مؤمن از سنت های مهم اسلامی است؛ لیکن در روز عیدغدیر، دید و بازدید به عنوان یکی از شعائر مذهبی و ولایی بیشتر مورد سفارش قرار گرفته و پاداش افزون تری دارد. حضرت امام رضا (علیه السلام) می فرماید : «هر کس که در روز غدیر به دیدار مؤمنی برود خداوند هفتاد نور در قبرش داخل کند و قبرش را بگستراند، و هر روز هفتاد هزار فرشته به زیارت قبرش آید و به او مژده بهشت دهد.»

● **رفع حاجت مؤمنان** : رفع حاجت مؤمنان از جمله اعمالی است که اسلام برای آن ارزش خاصی قائل شده است و ائمه آن را از چند طواف برتر می‌دانند. در روز غدیر این عمل فضیلت بیشتری دارد. امام علی علیه السلام فرمودند : «کسی که مؤمنان را در روز عید غدیر تکفل کند نزد خدای متعال من ضامنش هستم که از کافر شدن و پریشان شدن در امان باشد.»

● **غسل کردن** : امام صادق علیه السلام، فرمودند : «هنگامی که روز غدیر فرا برسد باید در فرازان [هنگام ظهر] غسل کرد.»

● **تشکیل اجتماع در روز عید غدیر** : ائمه علیهم السلام سفارش کرده‌اند که به جهت یادآوری مقام محمد صلی الله علیه و آله و خاندان او اجتماعات تشکیل بشود؛ و خود نیز از این گونه اجتماعات برپا می‌داشتند.

● **دعا، روزه و عبادت** : روزه عید غدیر از مستحباتی است که مکرر به آن سفارش شده است. امیرالمؤمنین علیه السلام، در خطبه‌ای که در روز عید غدیر ایراد کردند فرمودند : «روژه عید غدیر از مستحباتی است که خداوند بدان فراخوانده است.» حضرت امام صادق علیه السلام می‌فرمایند : «بر شما لازم است که در روز عید غدیر برای سپاسگزاری از خداوند و ستودن او، روزه بگیرید.» امام صادق علیه السلام، درباره پاداش روزه عید غدیر فرموده‌اند : «روزه داشتن در روز عید غدیر پاداشی معادل روزه گرفتن در همه عمر دنیا را دارد.» و فرموده‌اند : «روزه داشتن روز عید غدیر خم، کفاره گناه شصت سال است.»

● **افطاری دادن** : از اعمالی که به انجام آن در روز عید غدیر سفارش شده است؛ افطاری دادن به روزه‌داران است. حضرت علی علیه السلام فرموده‌اند : «کسی که در شامگاه عید غدیر، به یک مؤمن افطاری بدهد، گویا یک میلیون نفر از پیامبران، شهیدان و صدیقان را افطاری داده است. حال چگونه است پاداش کسی که گروهی از مردان و زنان را افطاری دهد. و من ضامنم بر خدا که از کفر و فقر آسوده گردد و اگر در همان روز یا همان شب تا عید غدیر سال دیگر بمیرد، بر خداوند است پاداش او.»

● **اطعام** : از سنت‌های مؤکد دیگر در روز عید غدیر پذیرایی از مؤمنان است. امام صادق علیه السلام، درباره یکی از وظایف عید غدیر فرموده‌اند : «و برادرانت را طعام ده.»

● **ابراز برائت** : روز غدیر روز بیزاری از کسانی است که با نپذیرفتن امامت حضرت علی علیه السلام، آشکارا با خدا و با پیامبر خدا مخالفت نمودند در دعاهای این روز آمده است : «ما بیزاری می‌جوییم از آن کس که از علی علیه السلام بیزاری جوید و دشمن داریم آن کس که علی علیه السلام را دشمن دارد.»

● **ذکر صلوات** : حضرت رضا علیه السلام در وصف عید غدیر فرموده‌اند : «روز غدیر روز صلوات فرستادن فراوان بر محمد و آل محمد است.»

● **نماز و نیایش** : روز عید غدیر بهترین فرصت و موقعیت برای نیایش است؛ چرا که روز غدیر روز سپاس و ستایش به پیشگاه حضرت احدیت است. حضرت رضا علیه السلام می‌فرمایند : «روز غدیر روزی است که خداوند، بر توان کسی که او را نیایش کند، می‌افزاید.» و همچنین فرمودند : «روز غدیر روزی است که

دعا در آن مستجاب می‌گردد.» نماز عید غدیر دو رکعت است که باید در هر رکعت پس از حمد، ده مرتبه سوره توحید، ده مرتبه آیه‌الکرسی و ده مرتبه سوره قدر را خواند. وقت نماز نیم ساعت پیش از ظهر است و پاداش این نماز برابر است با صد هزار حج و صد ها هزار عمره؛ همچنین کسی که این نماز را بخواند، هر چه از خداوند بخواهد برآورده شود.

● **زیارت** : زیارت یکی از سنن سازنده اسلامی است چه از نزدیک چه از دور. زیارت یک پیوند معنوی بسیار قوی بین شیعه و مقدسات اوست. از جمله آنها زیارت حضرت علی (علیه السلام)، از دور و نزدیک است. امام رضا (علیه السلام) به پسر ابی نصر فرمودند : «هرجا که باشی در روز عید غدیر در بارگاه امیرالمؤمنین، (علیه السلام)، حاضر باش. بی تردید، خداوند، گناهان شصت ساله هر مرد و زن مؤمن را می‌آمرزد و چند برابر آنچه در ماه رمضان، شب قدر و شب عید فطر از آتش آزاد ساخته در آن روز آزاد می‌سازد.»

● **خواندن دعای ندبه** : طبق مدارک معتبر خواندن دعای ندبه در چهار عید مستحب است؛ جمعه، فطر، قربان و غدیر. توجه به فرازهای این دعا بخصوص آن قسمت که در رابطه با غدیر و خلافت حضرت علی (علیه السلام)، می‌باشد ضروری است.

● **دلجویی و مهرورزی متقابل** : حضرت رضا (علیه السلام)، روز غدیر را «یوم التودد» خواندند؛ یعنی روز مهر ورزیدن. بنابراین در چنین روزی باید معتقدان به ولایت، غم را از دل دوستان حضرت علی (علیه السلام) به هر نحوی که مقدور باشد برطرف نمایند.

● **ایجاد زمینه‌های شادمانی** : عید غدیر یادآور بزرگ‌ترین و گرانقدرترین خاطره اسلام است خاطره استمرار رسالت پیامبر، (صلی الله علیه و آله)، با امامت علی، (علیه السلام). در چنین روزی نه تنها خود باید دلشاد باشیم بلکه باید زمینه شادمانی دیگر برادران ایمانی را هم فراهم سازیم. حضرت رضا (علیه السلام) می‌فرماید : «[در روز غدیر] هر مرد و زن مؤمنی را شادمان سازید.»

● **گشاده دستی نسبت به خانواده** : یکی از دستورات اسلام ایجاد زمینه‌های لازم در جهت راحتی و آسایش خانواده است و به مناسبت عید غدیر تأکید بیشتری شده است. حضرت امام صادق (علیه السلام) می‌فرماید : «[در روز غدیر] مرد باید برای خانواده خود گشایش بیشتری فراهم کند.»

● **هدیه دادن** : هدیه دادن و گرفتن با توجه به ضوابط شرعی کار پسندیده‌ای است و اثرات روانی خاصی مخصوصاً در کودکان و نوجوانان دارد و بهترین موقعیت هدیه دادن عید غدیر است. حضرت رضا، (علیه السلام)، عید غدیر را روز هدیه و بخشش می‌نامد و می‌فرماید : «روز غدیر روز بخشش و هدیه دادن است.»

● **تحکیم بیعت با ولایت** : همان‌گونه که پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) بعد از نصب حضرت علی (علیه السلام) به امامت مسلمین به جماعت مسلمانان امر کرد که با او بیعت کنند، در سالروز آن حماسه جاوید، تجدید آن بیعت سفارش شده است.

۲ معلمان گرامی می‌توانند برای انجام فعالیت با خانواده، والدین را به شبکه جامع اطلاع رسانی غدیر به آدرس www.ghadeer.org ارجاع دهند.

درس ۱۰

در ساحل دجله

توضیحات درس

در درس «در ساحل دجله» تلاش شده در حد امکان دانش‌آموزان با ابعادی از شخصیت تابناک امام هادی (علیه السلام) در قالب سفرنامه زیارتی یکی از دانش‌آموزان، آشنا شوند و ضمن احساس علاقه و ادای احترام به امام هادی (علیه السلام) برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان تلاش کنند.

نکته: پیشنهاد می‌شود با توجه به پیمان‌های بودن آموزش هدیه‌های آسمان، در صورت امکان این درس در زمان ولادت یا شهادت امام هادی (علیه السلام) تدریس شود.

اهداف درس

- ۱ آشنایی با امام هادی (علیه السلام) به عنوان امام دهم شیعیان
- ۲ احساس علاقه به امام هادی (علیه السلام) و اعمال و رفتار ایشان
- ۳ تلاش برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام هادی (علیه السلام)
- ۴ توانایی تفکر در حدیث و درک ارتباط آن با موضوع درس

مفاهیم کلیدی

امام هادی (علیه السلام)
 دهمین امام
 سامرا
 دجله
 حاکمان عباسی
 متوکل

پیشنادهایی برای تدریس

- برای شروع، می‌توانید از متن درس استفاده کنید. با توجه به ساختار داستانی درس، از روش بارش فکری استفاده و درس را تدریس کنید.
- می‌توانید یک هفته قبل از تدریس این درس حدیثی از امام‌های (علیهم‌السلام) در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید و از آنها بخواهید در آن مورد تحقیق کنند و نتیجه را به کلاس گزارش دهند. سعی کنید حدیث در رابطه با هدف درس باشد و سپس از آنها بخواهید که امام‌های (علیهم‌السلام) را در سه جمله معرفی کنند. یا از آنها بخواهید که بعد از آشنایی با امام‌های (علیهم‌السلام) نامه‌ای به امام‌های (علیهم‌السلام) بنویسند و در آن نامه هر چه می‌خواهند به ایشان بگویند.
- برای شروع تدریس می‌توانید از تصویر فردی که نیاز به کمک دارد استفاده کنید و از دانش‌آموزان بخواهید در این مورد داستانی بنویسند سپس از داستان آنها و ویژگی‌هایی که در داستان خود ذکر کرده‌اند استفاده کنید و وارد موضوع درس شوید.
- فعالیت برایم بگو با هدف تقویت احساس علاقه به امام‌های (علیهم‌السلام) و اعمال و رفتار ایشان طراحی شده است.
- فعالیت بررسی کنید با هدف تلاش برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام‌های (علیهم‌السلام) طراحی شده است.
- فعالیت ایستگاه فکر با هدف الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام‌های (علیهم‌السلام) در زندگی روزمره طراحی شده است.
- فعالیت کامل کنید با هدف تقویت احساس علاقه و الگوگیری از امام‌های (علیهم‌السلام) و اعمال و رفتار ایشان طراحی شده است.
- فعالیت گفت‌وگو کنید با هدف آشنایی بیشتر با امام‌های (علیهم‌السلام) طراحی شده است.
- در فعالیت تدبیر کنیم دانش‌آموزان با توجه به حدیث می‌فهمند که اگر با عدم موفقیت‌ها برخورد درستی داشته باشیم، هر شکستی می‌تواند پله موفقیت بعدی باشد.
- فعالیت بگرد و پیدا کن با هدف آشنایی بیشتر با امام‌های (علیهم‌السلام) طراحی شده است.
- هدف فعالیت با خانواده بسط یادگیری و تقویت نگرش دانش‌آموز به مفاهیم دینی برای بروز رفتار دینی از طریق جست‌وجوی مصادیق تازه از مفاهیم با کمک و همفکری اعضای خانواده است.

جدول ارزشیابی

ارزشیابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره دروس	نشانه‌های تحقق	خیلی خوب	سطوح عملکرد
محتج مجتهد مجتهد مجتهد	<ul style="list-style-type: none"> آشنایی با امام‌های علیهم‌السلام به عنوان امام دهم شعبان علیهم‌السلام احساس علاقه به امام‌های علیهم‌السلام و اعمال و رفتار ایشان 	۱۰	<ul style="list-style-type: none"> بیان ویژگی‌های امام‌های علیهم‌السلام به‌عنوان امام دهم شعبان علیهم‌السلام براز علاقه به امام‌های علیهم‌السلام و اعمال و رفتار ایشان 	خیلی خوب	<ul style="list-style-type: none"> نمونه‌های متنوعی از ویژگی‌های امام‌های علیهم‌السلام را به‌طور کامل ذکر می‌کند. ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام‌های علیهم‌السلام برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان همواره تلاش می‌کند. حدیث را می‌خواند و ضمن بیان مفهوم درباره آن توضیح می‌دهد.
	<ul style="list-style-type: none"> توانایی تفکر در پیام حدیث و درک ارتباط آن با موضوع درس 		<ul style="list-style-type: none"> تلاش برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام‌های علیهم‌السلام 	خوب	<ul style="list-style-type: none"> نمونه‌هایی از ویژگی‌های امام‌های علیهم‌السلام را ذکر می‌کند. ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام‌های علیهم‌السلام برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان در اغلب اوقات تلاش می‌کند. حدیث را می‌خواند و مفهوم آن را با مثال توضیح می‌دهد.
			<ul style="list-style-type: none"> درک مفهوم حدیث 	قابل قبول	<ul style="list-style-type: none"> نمونه‌ای از ویژگی‌های امام‌های علیهم‌السلام را ذکر می‌کند. ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام‌های علیهم‌السلام برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان گاهی اوقات تلاش می‌کند. حدیث را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.
				نیازمند آموزش و تلاش بیشتر	<ul style="list-style-type: none"> با کمک آموزگار چند نمونه از ویژگی‌های امام‌های علیهم‌السلام را ذکر می‌کند. با کمک آموزگار ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام‌های علیهم‌السلام برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان گاهی اوقات تلاش می‌کند. به کمک آموزگار حدیث را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.

دانستنی‌های معلم

مهم‌ترین زیارتگاه شهر سامرا مرقد مطهر دو امام همام یعنی حضرت امام هادی علیه السلام و فرزند برومندشان امام حسن عسکری علیه السلام است که دارای حرم و بارگاهی مجلل با گنبدی طلایی بود که در سوم اسفند ۸۴ ترویس‌تها در جنایتی هولناک در شهر سامرا اقدام به تخریب آن کردند که با گذشت چند سال از آن واقعه همچنان این اقدام بر قلب و دل‌های شیعیان، دوستداران و عاشقان اهل بیت علیهم السلام سنگینی می‌کند.

درس ۱۱

سرو سربلند سامرا

توضیحات درس

در درس «سرو سربلند سامرا» تلاش شده در حد امکان دانش‌آموزان با ابعادی از شخصیت تابناک امام حسن عسکری (علیه السلام) آشنا شوند و ضمن احساس علاقه و ادای احترام به امام یازدهم برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان تلاش نمایند.

نکته: پیشنهاد می‌شود با توجه به پیمان‌های بودن آموزش هدیه‌های آسمان، در صورت امکان این درس در زمان ولادت یا شهادت امام حسن عسکری (علیه السلام) تدریس شود.

اهداف درس

- ۱ آشنایی با امام حسن عسکری (علیه السلام) به عنوان امام یازدهم شیعیان
- ۲ احساس علاقه به امام حسن عسکری (علیه السلام) و اعمال و رفتار ایشان
- ۳ تلاش برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام حسن عسکری (علیه السلام)
- ۴ توانایی تفکر در پیام حدیث و درک ارتباط آن با موضوع درس

مفاهیم کلیدی

امام حسن عسکری (علیه السلام)
 یازدهمین امام
 سامرا
 عسکر
 عباسیان

پیشنادهایی برای تدریس

● برای تدریس می‌توانید از بیان ویژگی‌های رفتاری امام که در درس آمده است به صورت تصویری یا به صورت کارت‌هایی که در آن کلماتی مانند عبادت، ساده‌زیستی، دانش، مهربانی، احترام به اهل دانش، سخت‌کوشی، بردباری و... نوشته شده آغاز کنید و یا داستانی از امام عسکری علیه السلام در این زمینه بگویید و یا نمایشی اجرا شود و یا از طریق کارت‌ها بخواهید مواردی که می‌دانید و یا خاطره‌ای دارند بنویسند و به کلاس ارائه دهند. از گفته‌ها و نوشته‌های بچه‌ها استفاده کنید و با توجه به ویژگی‌هایی که گفته شد وارد درس شوید و بگویید که تمام این خصوصیات در امام جمع است و سپس از آنها سؤال کنید که آیا در بین شما و اعضای خانواده افرادی را می‌شناسید که یکی از این ویژگی‌ها در آنها وجود داشته باشد. شاید در بعضی از موارد چند ویژگی وجود داشته باشد از این موقعیت استفاده کنید و به آنها بگویید ما هم می‌توانیم به راحتی مانند امام عسکری علیه السلام باشیم و مانند او زندگی کنیم.

● برای شروع تدریس می‌توانید از فعالیت با خانواده استفاده کنید و با نشان دادن تصاویر از دانش‌آموزان بخواهید که این فعالیت را در منزل با کمک بزرگ‌ترها کامل کنند. با این روش قبل از تدریس این درس دانش‌آموزان با امام حسن عسکری علیه السلام آشنا می‌شوند. یا شاید در بین بچه‌ها افرادی باشند که به این مکان رفته باشند و خاطراتی را به یاد آورند و در اختیار دوستانشان قرار دهند. در این فعالیت با جمع‌آوری اطلاعاتی در مورد زندگی امام حسن عسکری علیه السلام دانش‌آموزان آشنایی نسبی پیدا می‌کنند و بعد وارد موضوع درس می‌شوند. بخش اول این فعالیت سه تصویر از مهم‌ترین زیارتگاه شهر سامرا یعنی مرقد مطهر دو امام همام، حضرت امام هادی علیه السلام و فرزند برومندشان امام حسن عسکری علیه السلام ارائه شده است. تصویر اول که دارای حرم و بارگاهی مجلل با گنبدی طلایی می‌باشد مربوط به قبل از تخریب است و تصویر دوم مربوط به تخریب مرقد مطهر است که در سوم اسفند ۱۳۸۴ تروریست‌ها در جنایتی هولناک در شهر سامرا به آن اقدام کردند و تصویر سوم به مرقد مطهر پس از بازسازی اشاره می‌کند.

● فعالیت برایم بگو با هدف آشنایی بیشتر با امام حسن عسکری علیه السلام به عنوان امام یازدهم شیعیان و تلاش برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان طراحی شده است.

● فعالیت گفت‌وگو کنید با هدف آشنایی بیشتر با امام حسن عسکری علیه السلام و تقویت احساس علاقه به اعمال و رفتار ایشان طراحی شده است.

● فعالیت تدبر کنیم با هدف الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام حسن عسکری علیه السلام در زندگی روزمره طراحی شده است. دانش‌آموزان با توجه به حدیث به مثبت‌اندیشی تشویق می‌شوند تا سعی کنند در ارتباطات نقاط مثبت را ببینند.

● فعالیت کامل کنید با هدف تقویت احساس علاقه و الگوگیری از امام حسن عسکری علیه السلام و اعمال و

رفتار ایشان طراحی شده است.

● فعالیت ایستگاه فکر با هدف آشنایی بیشتر با امام حسن عسکری علیه السلام و تقویت احساس علاقه و الگوگیری از ایشان طراحی شده است. انتظار می رود دانش آموزان در این فعالیت به این موضوع اشاره کنند که آشنایی پیامبران و ائمه اطهار با زبان های مختلف، به دلیل دارا بودن علم الهی آنها است؛ به این معنا که به منبع اصلی علم (خداوند) متصل هستند و علم خود را مستقیم از ایشان دریافت می کنند. ما معتقدیم که امام بر اساس علم الهی خود با این زبان ها آشنا است؛ نه اینکه در کلاسی شرکت کرده و اینها را آموخته باشد یا اینکه اینها را از شخص دیگری شنیده و یاد گرفته باشد. توضیحات تکمیلی در این زمینه در بخش دانستنی های معلم ارائه شده است.

ارزشیابی

نکته مهم: معلمان گرامی جهت ارزشیابی این درس به توضیحات ارائه شده ذیل عنوان «ارزشیابی» در درس اول، قبل از جدول ارزشیابی، توجه فرمایید.

جدول ارزشیابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره درس	نشانه‌های تحقق
<p>امامت، قرآن کریم</p>	<p>تلاش برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام حسن عسکری (علیه السلام)</p>	<p>۱۱</p>	<p>تلاش برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام حسن عسکری (علیه السلام)</p>
	<p>توانایی تفکر در پیام حدیث و درک ارتباط آن با موضوع درس</p>	<p>درک مفهوم پیام حدیث</p>	<p>درک مفهوم پیام حدیث</p>
<p>سطوح عملکرد</p>	<p>خیلی خوب</p>	<p>نمونه‌های متنوعی از ویژگی‌های امام حسن عسکری (علیه السلام) را به طور کامل ذکر می‌کند. - ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام حسن عسکری (علیه السلام)، برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان همواره تلاش می‌کند. - حدیث را می‌خواند و ضمن بیان مفهوم در باره آن توضیح می‌دهد.</p>	<p>بیان ویژگی‌های امام حسن عسکری (علیه السلام) به عنوان امام یازدهم شیعیان</p>
	<p>خوب</p>	<p>نمونه‌هایی از ویژگی‌های امام حسن عسکری (علیه السلام) را ذکر می‌کند. - ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام حسن عسکری (علیه السلام)، برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان در اغلب اوقات تلاش می‌کند. - حدیث را می‌خواند و مفهوم آن را با مثال توضیح می‌دهد.</p>	<p>ابراز علاقه به امام حسن عسکری (علیه السلام) و اعمال و رفتار ایشان</p>
<p>قابل قبول</p>	<p>نمونه‌ای از ویژگی‌های امام حسن عسکری (علیه السلام) را ذکر می‌کند. - ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام حسن عسکری (علیه السلام) برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان گاهی اوقات تلاش می‌کند. - حدیث را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.</p>	<p>تلاش برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام حسن عسکری (علیه السلام)</p>	<p>تلاش برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام حسن عسکری (علیه السلام)</p>
	<p>نیازمند آموزش و تلاش بیشتر</p>	<p>با کمک آموزگار چند نمونه از ویژگی‌های امام حسن عسکری (علیه السلام) را ذکر می‌کند. - با کمک آموزگار ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام حسن عسکری (علیه السلام)، برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان گاهی اوقات تلاش می‌کند. - به کمک آموزگار حدیث را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.</p>	<p>درک مفهوم پیام حدیث</p>

در مورد آشنایی پیامبران و ائمه اطهار با زبان‌های مختلف در منابع روایی شیعه چنین آمده است: ابوبصیر گوید: به امام موسی کاظم علیه السلام گفتم: قربانت، امام به چه نشانه‌ای شناخته می‌شود؟ امام کاظم علیه السلام در پاسخ فرمود: «به چند خصلت:

۱ با چیزی که از پدر درباره او [مانند نصّ بر او و سپردن علم امامت به او] اشاره دارد تا دلیل امامت باشد.

۲ هر چه از او پرسند جواب گوید و اگر در برابر او خاموش نشینند او خود آغاز سخن کند.

۳ می‌تواند از آینده خبر دهد.

۴ با مردم جهان به هر زبانی می‌تواند سخن کند و اهل هر زبانی می‌تواند با او بدون مترجم گفتگو کند.

سپس فرمود: هر که این خصال را ندارد امام نیست^۱.

با توجه به این روایت باید توجه داشت:

پیامبران و ائمه اطهار علیهم السلام دارای علم الهی هستند، به این معنا که به منبع اصلی علم که خداوند است متصل بوده و علوم خود را از خدا دریافت می‌کنند. بنابراین، زبان‌های مختلف در صورت پیش آمدن موقعیتی که نیاز به بیان آن بوده، مورد استفاده قرار گرفته است.

۱- کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، محقق و مصحح: غفاری، علی اکبر، آخوندی، محمد، ج ۱، ص ۲۸۵، دار الکتب الإسلامیه، تهران، چاپ چهارم، ۱۴۰۷ق؛ مجلسی، محمد باقر، مرآة العقول فی شرح أخبار آل الرسول، محقق و مصحح: رسولی، سید هاشم، ج ۳، ص ۲۰۸، دارالکتب الإسلامیه، تهران، چاپ دوم، ۱۴۰۴ق

خورشید پست ابر

توضیحات درس

آشنایی با حضرت «مهدی» علیه السلام و مطرح کردن نام و نقش و اثر او در جهان هستی و جهان اسلام، وظیفه فرد و گروه خاصی نیست؛ زیرا «مهدویت» اصلی عمیق و ریشه‌دار از اصول اسلامی به‌شمار می‌رود. «انتظار فرج» و درخواست ظهور حضرت، توصیه و ترغیب شد تا مؤمنین همواره چشم به راه او باشند و این تشویق تحقق همان پیوستگی روحی و وابستگی منتظران با رهبرشان است.

دانش‌آموزان دوره ابتدایی در موضوع امامت به ترتیب از پایه دوم در هر پایه با مشخصات و نمونه‌هایی از زندگی و رفتار سه امام آشنا شده‌اند. در این درس با ماجرای تولد امام مهدی علیه السلام و مشخصات ایشان به‌عنوان دوازدهمین پیشوا و امام زنده که در غیبت به سر می‌برد، آشنا می‌شوند. به‌دانش‌آموزان در این درس یادآوری می‌شود که امام زمان علیه السلام، به شیعیان توجه دارند و اگر چه ایشان ظاهر نیستند، ولی حاضر هستند؛ به‌همین دلیل امکان کمک گرفتن از ایشان در کارها وجود دارد.

نکته: پیشنهاد می‌شود با توجه به پیمان‌های بودن آموزش هدیه‌های آسمان، در صورت امکان این درس در زمان ولادت امام زمان علیه السلام (نیمه شعبان) یا روزهایی که مصادف با آغاز امامت ایشان است (نهم ربیع‌الاول) تدریس شود.

اهداف درس

- ۱ آشنایی با امام مهدی علیه السلام، به‌عنوان دوازدهمین امام شیعه
- ۲ آشنایی با مشخصات امام زمان علیه السلام
- ۳ آشنایی با داستان تولد حضرت مهدی علیه السلام
- ۴ احساس علاقه به امام زمان علیه السلام و اعمال و رفتار ایشان
- ۵ تلاش برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام زمان علیه السلام
- ۶ آگاهی یافتن به زنده بودن حضرت مهدی علیه السلام، و اینکه ایشان امام زمان ما است که در غیبت به سر می‌برد
- ۷ درک و فهم نسبت به توجه و کمک امام زمان علیه السلام به شیعیان

مفاهیم کلیدی

امام زمان
 دوازدهمین امام
 حضرت مهدی
 غیبت

پیشنادهایی برای تدریس

- برای تدریس می‌توانید از فعالیت همخوانی کنیم آغاز کنید. دانش‌آموزان را آماده کنید که شعر را با آهنگ و لحن خاصی برای گروه‌های دیگر اجرا کنند. به دنبال آن از بچه‌ها بخواهید که معنی شعر را بیان کنند. هرچه می‌خواهند بگویند قرار نیست معنی خاصی از شعر داشته باشند در حد خودشان کافی است. جمع‌بندی معنی شعر و آنچه که برداشت کرده‌اند می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد.
- می‌توانید به دانش‌آموزان بگویید که به تقویم مراجعه و روز تولد امام زمان را پیدا کنند و بگویند چه روزی است و آیا اطلاعاتی از ایشان دارند یا خیر؟ اجازه دهید تا آنها خاطرات و صحبت‌های خودشان را بیان کنند و از آنها سؤال کنید اگر این جمعه بیاید شما چه کار می‌کنید....
- در صورت امکان، با دادن یک شاخه گل زرگس یا تصویر آن در بدو ورود دانش‌آموزان به کلاس و ایجاد پرسش از علت دادن گل به آنها به خصوص گل زرگس ایجاد انگیزه کنید.
- می‌توانید در یک برگه بنویسید «شاید این جمعه بیاید شاید» و آن را در پاکت نامه بگذارید و به دانش‌آموزان بدهید و بخواهید که در این مورد تحقیق کنند.
- می‌توانید قبل از تدریس این درس برخی از خصایص و ویژگی‌های امام‌زمان را در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید و بخواهید در مورد فردی که مورد نظر است، اطلاعاتی جمع‌آوری کنند.

به‌طور مثال :

اسم پدرشان حسن (علیه السلام) است

ایشان زمین را پراز عدل و داد می‌کنند پس از آنکه پراز ظلم و ستم شده باشند.

گذشت روزگار ایشان را پیر نمی‌کند.

ولادتش پنهانی است.

نهمین فرزند از فرزندان امام حسین (علیه السلام) است.

و

● در فعالیت برایم بگو دانش‌آموزان مطالب درس را جمع‌بندی می‌کنند. برای پاسخ به دلیل تشبیه امام زمان علیه السلام به «خورشید پشت ابر» و شباهت‌های میان این دو می‌توان گفت اگر چه نورافشانی خورشید از پشت ابر، کمتر خواهد بود؛ اما اولاً ابر گرفتگی فقط یکی از منافع آفتاب یعنی نورافشانی را کاهش می‌دهد، نه اینکه آن را از بین ببرد، ثانیاً خورشید منافع فراوانی دارد از جمله گرما و حرارت، که از پشت انبوه ابر غلیظ نیز به زمین می‌رسد؛ باد و باران، رویدن گیاهان و امثال آن از برکت تابش خورشید است و ابر گرفتگی در آن اثر مهمی ندارد؛ به همیت ترتیب آثار وجودی امام زمان علیه السلام از جهات گوناگون موجب آرامش و امنیت برای ساکنان زمین بوده، موجب دلگرمی می‌شود و هر نوع یأس و نومیدی را از معتقدان به حضرتش دور می‌کند و آنها را به آینده‌ای روشن و ارزشمند امیدوار می‌سازد. به عبارت دیگر وجود امام، نقطه اتکایی است برای بندگان خدا که در هنگام مواجهه با حوادث هولناک، به وی پناه ببرند و به عنوان پناهگاهی چاره‌ساز و آرام‌بخش از وجود امام منتفع گردند و به تلاش و کوشش خویش در راستای نیل به اهداف الهی و اسلامی ادامه دهند. توضیحات تکمیلی در این زمینه در بخش دانستنی‌های معلم ارائه شده است.

● دانش‌آموزان در فعالیت بگرد و پیدا کن ضمن آشنایی با چهار لقب مشهور امام زمان علیه السلام یعنی قائم، مهدی، ولی عصر و منصور و معانی آنها، با رنگ کردن جدول به عدد ۱۲ که اشاره به دوازدهمین امام است، می‌رسند.

● دانش‌آموزان در فعالیت کامل کنید با پر کردن خانه‌های جدول، به رمز آنکه نام پدر بزرگوار امام زمان علیه السلام است، دست می‌یابند.

● دانش‌آموزان در فعالیت بررسی کنید ضمن آشنایی با ویژگی‌های امام زمان علیه السلام، به شباهت ایشان از جهت تولد مخفیانه با حضرت موسی علیه السلام، طول عمر با حضرت نوح علیه السلام و زیبایی چهره با حضرت یوسف علیه السلام آگاهی می‌یابند و برخی شباهت از جمله طول عمر حضرت برای آنها تبیین می‌شود.

● هدف از انجام فعالیت به کار ببندیم تثبیت، توسعه و تعمیم مفاهیم بر اساس کاربست آموخته‌ها در موقعیت جدید است. یکی از موارد مهم دینی که مسلمانان وظیفه دارند آن را انجام دهند، عهد بستن با امام زمان علیه السلام به معنای تجدید کردن تمام اعتقادات و اطاعت، یاری، دفاع و حمایت از ایشان و التزام قلبی و رفتاری به این عهد تا هنگام مرگ است. اهمیت عهد بستن با امام زمان علیه السلام این است که با امام حی و حاضرمان بیعت می‌کنیم. خواندن دعای عهد در هر روز صبح هم به همین منظور است.

ارزشیابی

نکته مهم : معلمان گرامی جهت ارزشیابی این درس به توضیحات ارائه شده ذیل عنوان «ارزشیابی» در درس اول، قبل از جدول ارزشیابی، توجه فرمایید.

جدول ارزشیابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شمارهٔ درس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد	
۱۲	<ul style="list-style-type: none"> - آشنایی با ویژگی‌ها و مشخصات امام زمان <small>علیه السلام</small>، به عنوان امام دوازدهم شیعیان - آشنایی با داستان تولد حضرت مهدی <small>علیه السلام</small> - آگاهی از زنده بودن حضرت مهدی <small>علیه السلام</small> و غیبت ایشان - احساس علاقه به امام زمان <small>علیه السلام</small> و اعمال و رفتار ایشان - تلاش برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام زمان <small>علیه السلام</small> - آگاهی از توجه و کمک امام زمان <small>علیه السلام</small> به شیعیان 	۱۲	<ul style="list-style-type: none"> - بیان ویژگی‌ها و مشخصات امام زمان <small>علیه السلام</small>، به عنوان امام دوازدهم شیعیان - بیان داستان تولد حضرت مهدی <small>علیه السلام</small> - ذکر زنده بودن حضرت مهدی <small>علیه السلام</small> و غیبت ایشان - اظهار علاقه به امام زمان <small>علیه السلام</small> و اعمال و رفتار ایشان - تلاش برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام زمان <small>علیه السلام</small> - ذکر توجه و کمک امام زمان <small>علیه السلام</small> به شیعیان 	<ul style="list-style-type: none"> - ضمن بیان داستان تولد حضرت مهدی <small>علیه السلام</small>، نمونه‌های متنوعی از ویژگی‌ها و مشخصات امام زمان <small>علیه السلام</small> را به عنوان امام دوازدهم شیعیان بیان می‌کند. - ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام زمان <small>علیه السلام</small>، برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان همواره تلاش می‌کند. - ضمن ذکر زنده بودن حضرت مهدی <small>علیه السلام</small> و غیبت ایشان، درباره توجه و کمک امام زمان <small>علیه السلام</small> به شیعیان توضیح می‌دهد. 	خیلی خوب
	<ul style="list-style-type: none"> - تلاش برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام زمان <small>علیه السلام</small> 	<ul style="list-style-type: none"> - تلاش برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام زمان <small>علیه السلام</small> 	<ul style="list-style-type: none"> - ضمن بیان داستان تولد حضرت مهدی <small>علیه السلام</small>، چند نمونه از ویژگی‌ها و مشخصات امام زمان <small>علیه السلام</small> را به عنوان امام دوازدهم شیعیان بیان می‌کند. - ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام زمان <small>علیه السلام</small>، برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان در غالب اوقات تلاش می‌کند. - ضمن ذکر زنده بودن حضرت مهدی <small>علیه السلام</small> و غیبت ایشان، درباره توجه و کمک امام زمان <small>علیه السلام</small> به شیعیان مطالبی بیان می‌کند. 	خوب	
	<ul style="list-style-type: none"> - آگاهی از توجه و کمک امام زمان <small>علیه السلام</small> به شیعیان 	<ul style="list-style-type: none"> - ذکر توجه و کمک امام زمان <small>علیه السلام</small> به شیعیان 	<ul style="list-style-type: none"> - ضمن بیان داستان تولد حضرت مهدی <small>علیه السلام</small>، نمونه‌ای از ویژگی‌ها و مشخصات امام زمان <small>علیه السلام</small> را به عنوان امام دوازدهم شیعیان بیان می‌کند. - ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام زمان <small>علیه السلام</small>، برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان در گاهی اوقات تلاش می‌کند. - ضمن ذکر زنده بودن حضرت مهدی <small>علیه السلام</small> و غیبت ایشان، به توجه و کمک امام زمان <small>علیه السلام</small> به شیعیان اشاره می‌کند. 	قابل قبول	
	<ul style="list-style-type: none"> - آگاهی از توجه و کمک امام زمان <small>علیه السلام</small> به شیعیان 	<ul style="list-style-type: none"> - ذکر توجه و کمک امام زمان <small>علیه السلام</small> به شیعیان 	<ul style="list-style-type: none"> - با کمک آموزگار ضمن بیان داستان تولد حضرت مهدی <small>علیه السلام</small>، نمونه‌ای از ویژگی‌ها و مشخصات امام زمان <small>علیه السلام</small> را به عنوان امام دوازدهم شیعیان بیان می‌کند. - با کمک معلم ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام زمان <small>علیه السلام</small>، برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان در گاهی اوقات تلاش می‌کند. - با یاری آموزگار ضمن ذکر زنده بودن حضرت مهدی <small>علیه السلام</small> و غیبت ایشان، به توجه و کمک امام زمان <small>علیه السلام</small> به شیعیان اشاره می‌کند. 	نیازمند آموزش و تلاش بیشتر	

دانشنی‌های معلم

۲ آیت الله جوادی آملی در باب دلیل تشبیه امام زمان علیه السلام به «خورشید پشت ابر» و شباهت‌های میان این دو، می‌فرماید: «تشبیه امام به آفتاب و تشبیه غیبت امام به واقع شدن آفتاب پشت ابر لطایف بسیاری در بردارد:

● خورشید در منظومه شمسی مرکزیت دارد و کرات و سیارات به دور او در حرکت‌اند، چنان‌که وجود گرامی حضرت حجت علیه السلام در نظام هستی مرکزیت دارد: بی‌قائه بقیت الدنیا و بیمنه رزق الورا و بوجوده ثبتت الأرض والسماء.

● خورشید در این مجموعه، منافع فراوانی دارد: ایجاد جاذبه، که مایه ثبات و بقای نظام است؛ گرما و حرارت، که از پشت انبوه ابر غلیظ نیز به زمین می‌رسد؛ باد و باران، رویدن گیاهان و امثال آن از برکت تابش خورشید است و ابر گرفتگی در آن اثر مهمی ندارد. بله، نور افشانی از پشت ابر، کمتر خواهد بود. بدین ترتیب ابر گرفتگی فقط یکی از منافع آفتاب – آن‌هم در برخی نقاط – را تقلیل می‌دهد، نه اینکه از بین ببرد.

● ابر، هرگز آفتاب را نمی‌پوشاند بلکه ما را می‌پوشاند، در نتیجه ما را از دیدن آن محروم می‌کند، نه آنکه در منفعت‌رسانی آن خلل ایجاد کند. چگونه می‌توان گفت کسی که عالم وجود در قبضه قدرت اوست و می‌تواند هر لحظه‌ای در هر جا حضور داشته باشد، غایب است؟

● آفتاب، لحظه‌ای از نورافشانی غفلت نمی‌کند. هر کس به اندازه ارتباطی که با خورشید دارد از نور آن بهره می‌برد و اگر بتواند همه موانع را کنار بزند و در برابر آفتاب بنشیند بهره کاملی می‌برد. چنان‌که حضرت ولی عصر علیه السلام مجرای فیض الهی است و از این جهت فرقی بین بندگان خدا نمی‌گذارد؛ لیکن هر کس به اندازه ارتباط خود مستفیض می‌شود.

● اگر این آفتاب پشت ابر هم نباشد شدت سرما و تاریکی، زمین را غیر قابل سکونت خواهد کرد. اگر وجود گرامی آن حضرت در پس پرده غیبت نباشد سختی‌ها و تنگی‌های معیشت و کینه توزی دشمنان مجالی به شیعه نمی‌دهد. آن حضرت در توفیق مبارک خود به مرحوم شیخ مفید رحمته الله علیه نوشته‌اند: ما در مراعات حال شما سهل‌انگار نیستیم و هرگز شما را فراموش نمی‌کنیم و گرنه سختی‌ها و تنگناهای فراوانی به شما می‌رسید و دشمنان، شما را نابود می‌کردند^۱.

کوچک‌های بزرگ

توضیحات درس

در فرهنگ اسلامی جایگاه انسان به عنوان یک شخص مسئول و امانت‌دار معرفی شده است. چنین انسانی باید در زندگی خود مقتصد باشد، «اقتصاد» یعنی میانه‌روی، اعتدال و حساب و کتاب را در زندگی رعایت کردن. چنین انسانی از استفاده نامطلوب و زیاده‌روی در امکانات و امانات الهی که در اختیار او است، گریزان است. دستور اسلام، استفاده کردن بهینه از نعمت‌ها است.

در درس «کوچک‌های بزرگ» تلاش شده از نمونه‌های محسوس و ملموس در زندگی روزمره دانش‌آموزان به عنوان مصادیقی در جهت معرفی اسراف استفاده شود. مواردی که به نظر کوچک می‌آیند ولی در واقع بسیار بزرگ هستند.

اهداف درس

- ۱ آشنایی با مفهوم اسراف و روش‌های پرهیز از آن
- ۲ تقویت نگرش منفی نسبت به اسراف
- ۳ تلاش برای پرهیز از اسراف در زندگی فردی و جمعی
- ۴ آشنایی با معانی و مصادیق اسراف
- ۵ آشنایی با فواید پرهیز از اسراف
- ۶ توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس

مفاهیم کلیدی

اسراف
صرفه‌جویی
مصرف درست

پیشنادهایی برای تدریس

● برای تدریس بعضی از درس‌ها پیشنهاد می‌شود که برنامه‌ریزی کنید شاید لازم باشد از اول سال آغاز کنید تا زمینه‌ها را فراهم کنید تا بتوانید آن درس را به‌خوبی تدریس کنید. برای این درس خیلی خوب است که روزی که کتاب‌های درسی در کلاس داده می‌شود از آنها بخواهید که کتاب‌های خود را جلد کنند و روی هر جلد کتاب خود عکس یک درخت را بکشند و سپس از آنها سؤال کنید که آیا می‌توان راهی پیدا کرد که هر سال میلیون‌ها جلد کتاب چاپ نشود؟ و آیا کتاب‌های درسی شما جزء اموال عمومی هستند یا خصوصی؟ به آنها بگویید که آیا می‌دانید هر سال آموزش و پرورش باید میلیون‌ها جلد کتاب چاپ کند و اگر هر سال کتاب را درست نگه دارید و به سال بعدی‌ها بدهید، در چاپ میلیون‌ها کتاب صرفه‌جویی خواهد شد و لازم نیست که درختان زیادی برای این مسئله قطع شوند. می‌توانید در مورد اینکه کاغذ از چه چیزی درست می‌شود یک کار تحقیقی بدهید و سپس از متن بالا استفاده و جمع‌بندی کنید. حتی می‌توانید این درس را در اوایل سال تدریس کنید تا دانش‌آموزان به اهمیت این موضوع مهم زودتری ببرند و در مصرف کاغذ، مداد و... صرفه‌جویی کنند.

● می‌توانید در شروع درس از آنها بخواهید که در گروه‌های خود بنویسند که اموال عمومی چه چیزهایی هستند؟ از گفته‌های آنها استفاده کنید و آنها را هدایت کنید تا آنچه در مدرسه استفاده می‌کنند را مورد توجه قرار دهند و بگویند نسبت به آنها چه وظایفی دارند و در یک برگه آنها را نوشته و به کلاس خود نصب کنند. می‌توانید در انجام این فعالیت آنها را برای مشاهده به قسمت‌های مختلف در مدرسه ببرید و به آنها بگویید که آنچه را که می‌بینند و فکر می‌کنند که جزء اموال عمومی است یادداشت کنند و علت آن را نیز بیان کنند. بازدید از تمام مدرسه به آنها کمک می‌کند که هدف این درس کاملاً در ذهن دانش‌آموزان شکل بگیرد. سپس آنها را هدایت کنید که به عنوان تکلیف آنچه را که از مسیر مدرسه تا خانه می‌بینند که جزء اموال عمومی است یادداشت و نحوه استفاده از آن را بیان کنند.

● یک روز قبل از تدریس برنامه‌ای را به آنها بدهید که ساعت هر کدام از برنامه‌ها در آن مشخص شده باشد. آن روز با تأخیر وارد کلاس شوید آنها حتماً به شما خواهند گفت که مقداری از ساعت رفته و ما نمی‌توانیم به طور کامل طبق برنامه‌ریزی پیش برویم. از آنها سؤال کنید که آیا زمان تلف شده هم اسراف است؟ بگذارید تا دانش‌آموزان در این رابطه صحبت کنند تا خود بفهمند که باید در استفاده از زمان و وقت صرفه‌جویی کرد و نباید اسراف کنیم.

● نمایشگاهی ترتیب دهید تا دانش‌آموزان از وسایل دور ریختنی خود استفاده کنند و وسایلی را که درست کرده‌اند در نمایشگاه ارائه دهند آنها می‌توانند با هدایت و راهنمایی شما وسایلی را درست کنند که بتوانند آنها را به فروش بگذارند.

● با توجه به ساختار داستانی درس می‌توانید از موضوع داستان استفاده کنید و توسط گروهی از دانش‌آموزان نمایشی اجرا کنید و بعد از نمایش از دانش‌آموزان بخواهید در مورد موضوع داستان صحبت کنند؛ با این روش می‌توانید وارد درس شوید.

● تمام فعالیت‌های درس هر کدام به تنهایی می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس این درس باشد.
 ● دانش‌آموزان در فعالیت برایم بگو با مصادیق دیگری از اسراف آشنا می‌شوند.
 ● در فعالیت گفت‌وگو کنید برای پاسخ به سؤال مطرح شده، دانش‌آموزان را به اسراف آب در آبخوری‌ها و دستشویی‌ها، استفاده بی‌مورد از کاغذ و گچ و وقت و... راهنمایی کنید.

● در فعالیت تدریس کنیم دانش‌آموزان علاوه بر اسراف در مسائل مادی به اسراف در زمینه‌های معنوی مثل وقت و نیروی بینایی اشاره می‌کنند. از معلمان گرامی انتظار می‌رود بر مفهوم مصرف کردن بجا و به‌اندازه تأکید داشته باشند تا دانش‌آموزان فکر نکنند در تعطیلات جمعه یا تابستان چون درس و مدرسه ندارند پس مجاز هستند که برای بازی و... بدون محدودیت زمان بگذارند. برای آشنایی بیشتر با مفهوم درست مصرف کردن به مطالبی که در دانستنی‌های معلم ارائه شده است، توجه فرمایید.

● معلمان گرامی دانش‌آموزان را در فعالیت ببین و بگو هدایت کنند تا در این فعالیت از طریق تصویرخوانی و گفت‌وگو پیرامون تصاویر به تعمیق مطالب آموزش داده شده نائل شوند.

● در فعالیت بررسی کنید بر مفهوم بجا و به‌اندازه مصرف کردن هر چیز تأکید شود تا دانش‌آموزان فکر نکنند در تعطیلات جمعه یا تابستان چون درس و مدرسه ندارند پس مجاز هستند که برای بازی و... بدون محدودیت زمان بگذارند؛ به عبارت دیگر اگر چیزی زیاد هم بود ما مجاز به استفاده نادرست نیستیم. بنابراین اسراف فقط در کمبودها نباید مطرح شود بلکه اسراف در هر زمان و مکانی و چیزی نادرست است. مطالب تکمیلی در دانستنی‌های معلم ارائه شده است.

● در فعالیت با خانواده موارد اسراف در خانه مورد توجه قرار گرفته است. در این بخش دانش‌آموزان پس از توجه به امور مختلف در خانه، مصادیق اسراف را پیدا و پیشنهادهایی برای رفع آن ارائه می‌کنند.

ارزشیابی

نکته مهم: معلمان گرامی جهت ارزشیابی این درس به توضیحات ارائه شده ذیل عنوان «ارزشیابی» در درس اول، قبل از جدول ارزشیابی، توجه فرمایید.

جدول ارزشیابی

سطوح عملکرد		نشانه‌های تحقق	شماره درس	اهداف کلی	عناوین کارنامه
خیلی خوب	<ul style="list-style-type: none"> ضمین توضیح کامل از مفهوم اسراف، مصادیق متنوعی از اسراف را معرفی می‌کند. ضمین توضیح کامل فواید و روش‌های برهیز از اسراف، برای برهیز از اسراف همواره تلاش می‌کند. پیام قرآنی را می‌خواند و ضمین بیان مفهوم درباره آن با مثال توضیح می‌دهد. 	<ul style="list-style-type: none"> بیان مفهوم اسراف معرفی مصادیق اسراف 		<ul style="list-style-type: none"> آشنایی با مفهوم اسراف آشنایی با مصادیق اسراف آشنایی با روش‌های برهیز از اسراف تقویت نگرش منفی نسبت به اسراف 	اخلاق و آداب اسلامی، قرآن کریم
	<ul style="list-style-type: none"> ضمین توضیح مفهوم اسراف، چند مصداق از اسراف را معرفی می‌کند. ضمین توضیح فواید و روش برهیز از اسراف، برای برهیز از اسراف در اغلب اوقات تلاش می‌کند. پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را توضیح می‌دهد. 	<ul style="list-style-type: none"> بیان روش‌های برهیز از اسراف بیان فواید برهیز از اسراف 	۱۳	<ul style="list-style-type: none"> آشنایی با فواید برهیز از اسراف تلاش برای برهیز از اسراف در زندگی فردی و جمعی 	
قابل قبول	<ul style="list-style-type: none"> ضمین بیان مفهوم اسراف مصداقی از اسراف را معرفی می‌کند. ضمین بیان فایده و روش برهیز از اسراف، برای برهیز از اسراف گاهی اوقات تلاش می‌کند. پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند. 	<ul style="list-style-type: none"> تلاش برای برهیز از اسراف در زندگی فردی و جمعی 		<ul style="list-style-type: none"> تلاش برای برهیز از اسراف در زندگی فردی و جمعی 	
	<ul style="list-style-type: none"> به کمک آموزگار ضمین بیان مفهوم اسراف مصداقی از اسراف را معرفی می‌کند. با راهنمایی آموزگار ضمین بیان فایده و روش برهیز از اسراف، برای برهیز از اسراف گاهی اوقات تلاش می‌کند. به کمک آموزگار پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند. 	<ul style="list-style-type: none"> درک مفهوم پیام قرآنی 		<ul style="list-style-type: none"> توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس 	
نیازمند آموزش و تلاش بیشتر	<ul style="list-style-type: none"> تلاش می‌کند. 				
	<ul style="list-style-type: none"> تلاش می‌کند. 				

۱ واژه اسراف از ریشه «سرف» و در لغت به معنی «تجاوز کردن و از حد گذشتن در هر کاری است که انسان انجام دهد» و در اصطلاح نیز به همین معنای عام استعمال می‌شود. یعنی به هر گونه زیاده‌روی در کمیت و کیفیت و بیهوده‌گرایی و اتلاف و مانند آن اطلاق می‌شود. در اسراف، مصرف کم و زیاد مورد نظر نیست بلکه منظور، مصرف بیجا و غیرمتعارف است، به تعبیر دیگر «اسراف» آن است که مال یا نعمت در غیر مورد خودش مصرف شود، هر چند کم باشد ولی اگر در مورد خاص خود صرف شود «اسراف» نیست، هر چند زیاد باشد.

۲ اسراف در مصرف، به گونه‌های مختلف نمایش داده می‌شود، از جمله:

- تضييع و اتلاف هرگونه شیء قابل استفاده.
- بدون استفاده گذاشتن هرگونه سرمایه.
- مصرف اشیا به نحوی که فایده مادی یا معنوی به بار نیاورد.
- مصرف بیش از میزان درآمد به نحوی که در شأن فرد نباشد؛ مانند خرید وسایل تزئینی برای کسی که توان تأمین معاش خود را ندارد؛ از همین رو امام صادق (علیه السلام) کسی را که برای مصرف بیش از درآمد خود، دست نیاز به سوی دیگران دراز کند، مسرف خوانده است.
- مصرف بیش از حد و افزون بر نیاز؛ مانند پرخوری.

افزون بر این موارد، هرگونه مصرف سرمایه در راه گناه نیز از دیدگاه دینی مصداق اسراف شمرده می‌شود.

۳ عوامل و ریشه‌های اسراف: در شکل‌گیری اسراف، عوامل متعددی تأثیر دارند، از جمله شهوت‌پرستی، غفلت از یاد خدا، روحیه ناسپاسی و کفران نعمت، خودکامگی، استعمار و سیطره‌جویی، عجب و خودبینی، ضعف باورهای دینی، کمبود شخصیت، ناآگاهی، طغیان و خود بزرگ بینی، ثروت‌های بادآورده، احساس بی‌نیازی، فساد اخلاقی، واگذاری مدیریت به افراد غیرمتخصص، تربیت مسرفانه در خانواده، عرضه نامرغوب اجناس، ارزان بودن بهای انرژی و سرمایه‌های ملی و

۴ راهکارهای پرهیز از اسراف

الف) آشنایی با پیامدهای زیان بار اسراف از جمله نابودی منابع مادی و معنوی، ارتکاب گناه، نابودی زمینه رشد و هدایت، خشم خداوند، محرومیت از رزق، اجابت نشدن دعا و

ب) تقویت ایمان و ارزش‌های اخلاقی از طریق دوام یاد خدا و انجام واجبات و مستحبات، اندیشیدن و

کسب معرفت بیشتر و خودسازی

ج) نظارت همگانی

د) توجه به نقش خانواده

- ه) دوری خواص از زندگی اشرافی
- و) معرفی الگوهای صرفه‌جویی و قناعت
- ز) اصلاح معیارهای رقابت
- ح) اصلاح الگوی مصرف

از دیگر راهکارهای مقابله با اسراف، می‌توان به تقویت عزت نفس، آگاهی دادن به مردم در زمینه پیامدهای اسراف، علاج خودبزرگ‌بینی، تعدیل ثروت‌های کلان از راه‌های شرعی و قانونی، مبارزه با فساد اخلاقی و اقتصادی و سیاسی، اصلاح قوانین غیرکارشناسی شده، واگذاری مدیریت به افراد متخصص و متعهد، اهمیت به جایگاه تربیت صحیح و معتدل در خانواده و عرضه صحیح سرمایه‌ها اشاره کرد.